

УДК 336.7:339.72

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ FINTESCH: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Леся Колінець¹; Сергій Радинський²

¹Тернопільський національний економічний університет,
Тернопіль, Україна

²Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна

Резюме. Розкрито суть та розвиток Fintech індустрії у світі. Встановлено, що Fintech є важливим елементом глобальної та національної економік та є ключовою конкурентною перевагою для міст, і в усьому світі кожна країна приділяє йому більше уваги, намагаючися створити відповідні регуляторні рамки. Доведено різке зростання розміру глобального інвестування у Fintech-галузь. Встановлено, що найбільша інвестиційна активність спостерігається у США та країнах Європейського Союзу, а новими гравцями у Fintech-галузі є країни Азії, зокрема, представни Асоціації держав Південно-Східної Азії. З ТОП 7 світових Fintech-хабів 6 знаходяться в Азії та Америці. Встановлено, що в Україні інвестування у Fintech-галузь активізувалося протягом останніх трьох років, коли було утворено понад 100 компаній, більшість яких працюють у сфері payment/money transfer (38 компаній), technology and infrastructure (36 компаній) та mobile wallets (22 компанії). Визначено чинники стимулювання розвитку Fintech в Україні. На основі проведеного аналізу встановлено, що значний обсяг інвестиційних надходжень у сфері Fintech отримали такі сектори, як грошові перекази та платежі, кредитування та банківські технології, фінансове планування, страхування та ін. До глобальних трендів сфери Fintech віднесено мобільні фінансові послуги, управління фінансами та рахунками, грошові перекази, роботи-консультанти, страхові технології, краудфандинг, P2P кредитування, блокчейн та криптовалюти. Наголошено на необхідності стимулювання підвищенні інвестиційної активності у Fintech-галузі як у світовій, так і вітчизняній економіці та полегшення умов ведення бізнесу компаніями. Впроваджуючи інноваційні продукти, Fintech-компанії створюють достатньо жорстку конкуренцію банківським установам, страховим компаніям та іншим суб'єктам фінансового ринку.

Ключові слова: інвестиційна політика, фінансові технології, фінансові послуги, стартап, криптовалюта, краудфандинг, блокчейн, хаб.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.156

Отримано 08.04.2020

UDC 336.7:339.72

INVESTMENT POLICY IN THE FINTECH INDUSTRY: NATIONAL AND FOREIGN EXPERIENCE

Lesya Kolinets¹; Serghiy Radynskyy²

¹Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine

²Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

Summary. The paper deals with the essence of Fintech industry development in the world. It is determined that Fintech is an important element of the global and national economy and is the key competitive advantage for the cities, and in the whole world each country pays much attention to it trying to create the proper regulatory frames. The sharp increase in the global investment amount in Fintech industry is proved. It is determined that the largest investment activity is observed in the US and European Union countries, and new players in Fintech

industry are Asian countries, particularly representatives of North-East Asian Nations Association. 6 of the top 7 global Fintech hubs are located in Asia and America. It is defined that in Ukraine investment into Fintech industry has intensified in recent years, when more than 100 companies were set up and most of them are operating in such spheres as: payment/money transfer (38 companies), technology and infrastructure (36 companies) and mobile wallets (22 companies). The factors stimulating the Fintech development in Ukraine are identified. It is determined on the basis of the carried out analysis that the following sectors received significant investment in Fintech: cash transfers and payments, credits and banking technologies, financial planning, insurance and others. Fintech global trends include mobile financial services, finance and payment management cash transfers, robots-consultant, insurance technology, crowdfunding, P2P crediting, blockchain and cryptocurrencies. The emphasis is made on the need to stimulate higher activity in Fintech industry in the world as well as in the national economy and facilitate the current business company conditions Fintech-companies create higher competitive businesses for bank institutions, insurance companies and other businesses of financial market by innovational products introduction.

Key words: investment policy, financial technologies, financial services, startup, cryptocurrency, crowdfunding, blockchain, hub.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.156

Received 08.04.2020

Постановка проблеми. Сучасні умови інтернаціоналізації бізнес-процесів, глобалізації фінансових ринків та сфер суспільної діяльності диктують необхідність формування нових напрямів розвитку суб'єктів господарювання. Кризові явища та фінансові потрясіння орієнтують фінансові установи адаптовуватися до нових глобальних вимірів та нових віх розвитку економічних відносин, в основі яких лежать інноваційні продукти, нові методи та системи. Однією із них є Fintech, котра є важливим інструментом поширення фінансових послуг та продуктів у нові сфери та серед різних сегментів населення.

У сучасних умовах Fintech є важливим елементом глобальної та національної економік. Розвиток, успіх та задоволеність кінцевого споживача інструментами Fintech зумовлено його клієнтоорієнтованістю та акцентуванням реалізації можливостей задоволення усіх вимог та потреб пересічного споживача фінансових послуг. Однак, деякі аспекти діяльності Fintech-індустрії є ще не достатньо врегульованими, а тому потребують значної уваги і з точки зору створення сприятливого інвестиційного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ретроспективи та сучасного стану фінансових технологій займаються українські та зарубіжні науковці. Сформувалося два підходи до вивчення цього питання: представники першого вивчають природу формування, основні завдання розвитку та характерні риси Fintech, а іншого – аналізують статистичну інформацію і вивчають особливості та тенденції розвитку Fintech-сектору.

Так, Мохан В. здійснив дослідження наслідків впливу Fintech-технологій на сучасну банківську систему [9]. Професори Ф. Мішкін та А. Серлетіс приділили увагу вивченню ролі фінансових технологій у трансформації сучасних фінансових ринків та нагляді [8].

Пилипенко О. досліджує сучасні драйвери та тренди українського Fintech-сектору і вказує на значні перспективи розвитку компаній на ринку фінансових технологій. Автор, аналізуючи інформацію про драйвери розвитку Fintech-сектору, визначає вплив світових тенденцій, зростання кількості компаній на вітчизняному та світовому ринку, формування нових ніш та викликів для розвитку вітчизняних компаній [3].

Науковці Семенов А. Ю. та Цирулик С. В. акцентують увагу на сучасні тенденції розвитку Fintech-послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг [5]. Автори підтверджують тезу швидкого зростання Fintech-сектору, що зумовлено різноманітними чинниками (недовіра до банківського сектору, розвиток технологій обробки даних, проникнення соціальних мереж та месенджерів у фінансову систему та інші). Зазначені тенденції розвитку автори доповнюють статистичною інформацією.

Загалом зазначені науковці досить ґрунтовно підходять до дослідження зазначеної проблематики, відображаючи основні аспекти поширення явища фінансових технологій та його розвиток у глобальних та регіональних масштабах. Поряд із цим, важливо комплексно дослідити вплив інвестиційної політики в галузі Fintech, результати розвитку світового та вітчизняного ринку фінансових технологій.

Метою дослідження є дослідження світового та вітчизняного досвіду реалізації інвестиційної політики у галузі Fintech.

Постановка завдання. Повноцінне розкриття актуальності теми та досягнення мети лежить у площині дослідження наступних актуальних завдань: дослідження особливостей формування та розвитку Fintech-галузі в Україні та світі; аналіз основних чинників активізації Fintech-галузі в Україні; виокремлення перспектив розвитку Fintech-галузі.

Виклад основного матеріалу. Концепт Fintech вже став традиційним, адже в його основі лежить нове сприйняття економічних процесів, при чому його основними рушійними силами стали наявність мобільного Інтернету та поширення смартфонів із додатками, розвиток соціальних мереж, необхідність спрощення та зменшення періоду обслуговування, функціонування у форматі «24/7», а з іншого боку посткризова втрата довіри клієнтів до банківських установ та незадоволеність банківськими послугами. Дані позитивні виміри та негативні прояви сформували нішу, котра створює вагомі засади для розвитку Fintech, а також визначає значні можливості інвестування даних процесів.

Fintech стає ключовою конкурентною перевагою для міст, кожна країна приділяє йому більше уваги, намагаючися створити відповідні регуляторні рамки. Виграють міста, які можуть створити привабливе нормативно-правове та інституційне середовище для Fintech-індустрії.

З ТОП 7 світових Fintech хабів 6 знаходяться в Азії та Америці. З європейських міст лише Лондон займає четверте місце, трохи відстаючи від лідерів (таблиця 1).

Таблиця 1. Рейтинг Fintech хабів у світі, 2018 р. [7]

Table 1. Fintech hub rankings in the world, 2018 [7]

	Місто	Країна	Загальний рейтинг	Рейтинг Fintech-галузі
Глобальні Fintech-хаби	Пекін	КНР	1	1
	Сан-Франциско	США	2	2
	Нью-Йорк	США	3	3
	Лондон	Велика Британія	4	4
	Шанхай	КНР	5	5
	Ханчжоу	КНР	6	7
	Шеньчжень	КНР	7	6
Регіональні Fintech-хаби	Чикаго	США	8	8
	Сінгапур	Сінгапур	9	11
	Гонконг	КНР	10	10
	Сідней	Австралія	11	9
	Сіетл	США	12	20
	Токіо	Японія	13	14
	Бостон	США	14	17
	Париж	Франція	15	22

Регіональні Fintech суттєво відстають від глобальних за кількістю набраних балів. Промисловість міст залучає капітал і розмір інвестицій одночасно зростає. Динаміка глобального інвестування у різноманітні інструменти Fintech підтверджує вищезазначене обґрунтування (рисунок 1).

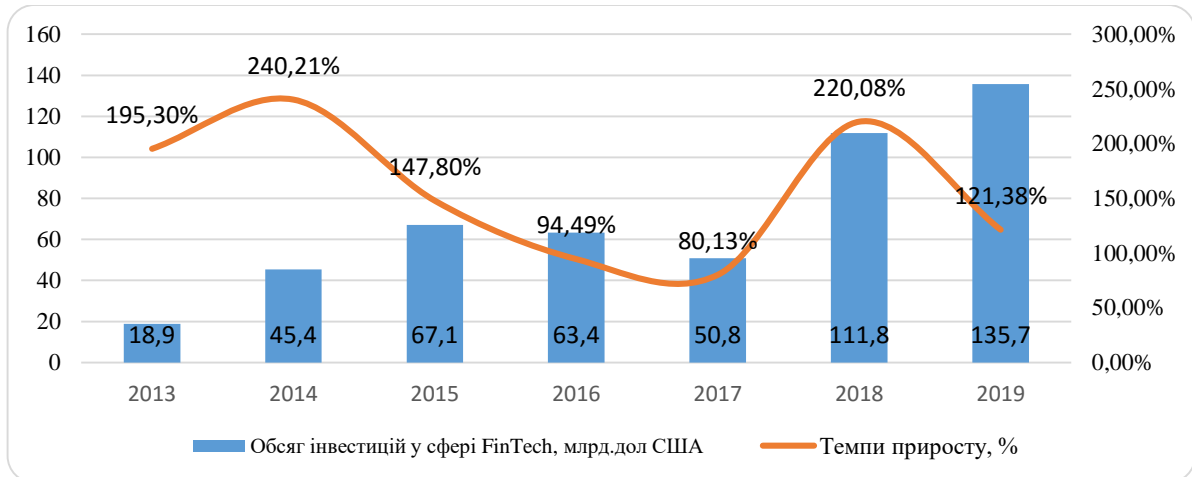

Рисунок 1. Динаміка обсягів глобального інвестування у Fintech-галузь, млрд. дол. США (ліва шкала) та темпи їхнього приросту, % (права шкала) [10]

Figure 1. Dynamics of global investments in Fintech-industry, billion USD (left scale) and their growth rate, % (right scale) [10]

Результати дослідження засвідчують різке зростання розміру глобального інвестування у Fintech-галузь, зокрема, якщо у 2017 році розмір інвестування складав 50,8 млрд. дол. США, то вже у 2018 році показник зростає до рівня 111,8 млрд. дол. США, а пік інвестування припадає на 2019 рік, коли обсяги інвестицій становили 135,7 млрд. дол. США. Найбільша інвестиційна активність спостерігається у США та країнах Європейського Союзу, а новими гравцями у Fintech-галузі є країни Азії, зокрема представників Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Швидкі темпи розвитку, велика кількість населення і свобода від вкорінених бізнес-моделей – це дає б-тій економіці світу всі шанси стати одним з найбільших міжнародних Fintech-хабів.

В Україні інвестування у Fintech-галузь активізувалося протягом останніх трьох років, коли було утворено понад 100 компаній, більшість яких працюють у сфері payment/money transfer (38 компаній), technology and infrastructure (36 компаній) та mobile wallets (22 компанії). Більшість із них розташовано у Києві (понад 80%), Дніпрі, Одесі, Харкові, Львові та Рівному [6]. У 2020 році планується зростання Fintech-сектору в Україні, орієнтоване на швидке зростання числа стартапів та паралельний розвиток екосистеми, котрі будуть сприяти збільшенню зацікавленості з боку інвесторів, а також зростанню кількості інкубаторів та акселераторів. У контексті вище зазначеного, важливо відслідкувати особливості реалізації вітчизняної та міжнародної інвестиційної політики у галузі Fintech для виявлення характерних рис розвитку нових системних процесів.

Існує думка, що Fintech-компанії вже становлять загрозу для традиційних гравців, тобто банків [1]. Звіт відомого рейтингового агентства The Pulse of Fintech підтверджує дану точку зору, адже у 2018 році було інвестовано у розвиток інфраструктури Fintech близько 111,8 млрд. \$ (2590 укладених угод), у 2019 році даний показник становив 135,7 млрд. \$ (2693 укладені угоди) [10].

Значний обсяг інвестиційних надходжень у сфері Fintech отримали такі сектори як грошові перекази та платежі, кредитування та банківські технології, фінансове планування, страхування та ін. Серед глобальних трендів сфери Fintech слід зазначити мобільні фінансові послуги, управління фінансами та рахунками, грошові перекази, роботи-консультанти, страхові технології, краудфандинг, P2P кредитування, блокчейн

та криптовалюти. Видова панель розподілу FinTech-стартапів у світовому тренді зображена на рисунку 2.

Рисунок 2. Структура Fintech-стартапів у світовому тренді, % [2]

Figure 2. The structure of Fintech-startups in the global trend, % [2]

Досліджуючи світові тенденції інвестування у сфері Fintech необхідно відмітити, що венчурні інвестори залишаються зацікавленими у фінансуванні Fintech-стартапів.

Світові тренди у сфері FinTech (за даними бази даних The Pulse of Fintech) налічують 7891 Fintech компанію, і зазначені показники щодня збільшуються [10].

Великого розвитку інструментарій Fintech досягнув у США де обсяг венчурного інвестування за першу половину 2019 року склав 21,1 млрд. \$. Обсяг угод американських Fintech-компаній із залученням венчурного капіталу продовжив зростати переважно за рахунок відродження інвестицій з боку «бізнес-ангелів», «посівних» інвестицій та угод венчурного фінансування, що уклалися на ранніх стадіях. Інвестори швидко вкладали кошти у стартапи у нових підгалузях Fintech, які щойно з'явилися, включаючи регтех та інвестиційний банкінг. Паралельно вони продовжували інвестувати у зрілі компанії на пізніх стадіях, такі як Robinhood, чия угода на суму 363 млн. \$. була однією з найбільших угод VC за перше півріччя 2018 року.

В Європейському Союзі обсяг сукупних інвестицій у інструменті Fintech сягнув 26 млрд. \$. лише за першу половину 2019 року, цьому сприяло укладення чотирьох великих угод за участі відомих компаній WorldPay, Nets, iZettle, IRIS. Велика Британія є лідером із вкладанням коштів у галузь Fintech в Європі – \$ 16,1 млрд, та 5 з топ-10 угод в ЄС припадало на неї.

На азійському ринку інвестування у Fintech склало 16,8 млрд. \$ за рахунок укладеної угоди Ant Financial, та значного обсягу венчурного фінансування Серії С на суму \$ 14 млрд. за участю зазначеної компанії. Якщо не брати до уваги цю мега-угоду, в Азії були здійснені й інші значні інвестиції в галузі Fintech, включаючи щоквартальне збільшення обсягів інвестицій в Індії, Австралії та Сінгапурі. Блокчейн, регуляторні й страхові технології, залишалися ключовими пріоритетними напрямками для Fintech-інвесторів в Азії [4].

В Україні, як і в усьому світі, еволюція Fintech відбувалася спочатку у відповідь на банківську кризу 2008–2009 рр., а потім у результаті кризи 2013–2014 рр. Активна фаза інвестування у Fintech мала місце у 2017–2018 рр. коли на ринку України з'явилося одразу 60 компаній (основні серед них – Finmap, Ring, Hotline finance, LiteGo та ін.) [6].

На сучасному етапі Fintech у нашій країні перебуває на етапі становлення і налічує більше ніж 100 компаній із різним ступенем зрілості. Є кілька чинників, котрі унікальні для України і в поєднанні з розвиненою інфраструктурою стимулюють розвиток досліджуваного явища, а саме:

- інфраструктура. Проникнення Інтернету в Україні продовжує стрімко зростати між 2008–2019 роками, він став доступним більшості населення. Тільки 24% дорослого населення у 2008 р. мало доступ до Інтернету, тоді як у 2019 р. показник зріс до 65%;
- правове і регуляторне середовище. Покращується нормативно-правова база для підтримки Fintech та інших стартапів, ухвалено низку законодавчих актів, котрі регламентують дане питання;
- доступ до капіталу та інвестицій. Виконавча влада в Україні регулярно проголошує підтримку іноземних інвестицій, в тому числі і щодо широкого залучення інвестицій у Fintech-технології;
- кваліфікація персоналу. Україна зберігає високі стандарти освіти, особливо в математиці та точних науках, а талановиті спеціалісти у IT-галузі підтримують глобальну індустрію Fintech. Серед тенденцій розвитку Fintech-галузі в Україні є попит ринку, довіра до технології та належне правове регулювання [6].

Видова панель розподілу Fintech-стартапів в Україні зображена на рисунку 3.

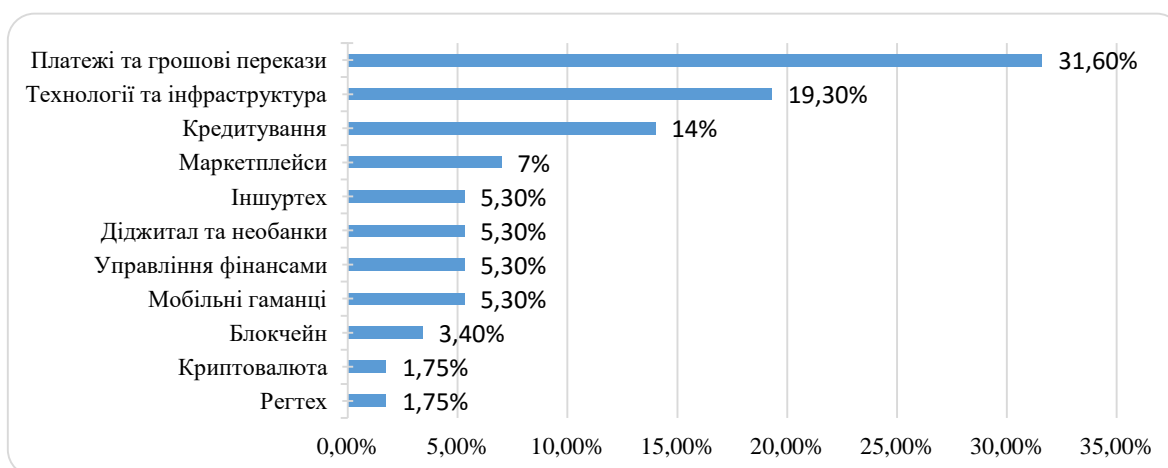

Рисунок 3. Структура Fintech-стартапів у Україні, % [2]

Figure 3. The structure of Fintech-startups in Ukraine, % [2]

Сучасний розвиток вітчизняного Fintech-ринку активно підтримується низкою різноманітних ініціатив та заходів Національного банку України. Так, ще у 2017 р. НБУ було затверджено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 р. (Постанова № 391 від 18.06.2017), що передбачало низку ініціатив: курс на безготівкову економіку 2020; перехід на стандарти ISO20022; обмін документами у електронному форматі з використанням електронного підпису; скасування штампів, печаток та паперових копій; зберігання документів в електронному форматі; віддалена ідентифікація особи; можливість замовлення фінансових послуг онлайн; електронне візування сканкопій та підпис касових документів; можливість використання системи Bank ID для дистанційної ідентифікації клієнтів банків; захист прав користувачів фінансових послуг; підвищення фінансової грамотності населення; нові правила для

стимулювання ліцензування нових гравців у секторі платежів. Можна констатувати, що певний прогрес з реалізацією цієї програми став відчутним, хоча залишаються ще прогалини.

Багато зі створених в Україні Fintech-компаній націлені на європейський ринок. Відбувається експорт інтелектуального ресурсу до інших країн. Формується інфраструктура, необхідна для розвитку стартап-середовища, у вигляді акселераторів та інкубаторів. Проте, задля стимулювання зростання нових проєктів, необхідно ще пройти серйозний шлях створення правильних умов для ведення бізнесу в країні – це стосується як регуляторного середовища та змін у законодавстві, так і політики оподаткування для інноваційних компаній, а також простоти та прозорості у створенні стартапів.

Висновки. Резюмуючи зазначене необхідно наголосити на необхідності стимулювання підвищенні інвестиційної активності у Fintech-галузі як у світовій, так і вітчизняній економіці. Впроваджуючи інноваційні продукти, Fintech-компанії створюють достатньо жорстку конкуренцію банківським установам, страховим компаніям та іншим суб'єктам фінансового ринку. Основою подальшого розвитку у світовій та вітчизняній Fintech-галузях стануть наступні тренди, які якісно доповнюють сучасні Fintech-технології, а саме: заміна складних оффлайнових інструментів іпростішими діджитал-інструментами, розширення можливостей та впровадження нових способів безконтактних розрахунків, діджиталізації сфери е-рітейлу, використання нових технологічних інструментів (штучний інтелект, машинне навчання, нові Data-сервіси).

Conclusions. Summing up the above mentioned, it is necessary to emphasize the need to stimulate increased investment activity in Fintech industry in the world as well as in the national economy. By introducing innovative products, Fintech companies create sufficiently stiff competition for banking institutions, insurance companies and other financial market entities. The following trends will be the basis for further development in the global and domestic Fintech technologies which qualitatively supplement modern Fintech technologies: replacement of complex offline tools by much simpler digital tools, expansion of opportunities and introduction of new methods of contactless calculations, digitalization of e-retail, application of new technological tools (artificial intelligence, machine learning, new Data-services).

Список використаної літератури

1. Гриньков Д. Фінтех-революція. URL: <https://business.ua/finances/5684-fintekh-revolutsiya>.
2. Коваленко В. В. Розвиток Fintech: загрози та перспективи для банків України. Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 4 (09). 2018. С. 127–133.
3. Пилипенко О. Що відбувається на ринку фінтех в Україні. URL: <https://www.imena.ua/blog/fintech-in-ukraine/>.
4. Світові інвестиції в Fintech досягли \$ 58 млрд. URL: <https://nachasi.com/2018/08/08/svitovi-investitsiyi-v-finteh-dosyagly-58-milyardiv-dolariv/>.
5. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. Бізнес Інформ. 2018. № 10. С. 327–334.
6. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог (проєкт USAID «Трансформація фінансового сектору»). URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
7. Global Fintech Hub Report. URL: https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2018-ccaf-global-fintech-hub-report-eng.pdf.
8. Mishkin F. S., Serletis A. The economics of money, banking and financial markets. Toronto: Pearson Canada, 2011. 784 p.

9. Mohan V. Is Fintech disrupting the Banking Industry? URL: <https://opus4.kobv.de/opus4-hwr/frontdoor/index/index/docId/1988>.
10. The Pulse of Fintech 31 July 2019. Biannual global analysis of investment in Fintech. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/07/pulse-of-fintech-h1-2019.pdf>.

References

1. Hrynkov D. Fintekh-Revoliutsiia. The Fintech Revolution. URL: <https://business.ua/finances/5684-fintekh-revoliutsiya>.
2. Kovalenko V. V. Rozvytok Fintech Zahrozy Ta Perspektyvy Dlia Bankiv Ukrainy. Fintech Development: Threats and Prospects for Ukrainian Banks. Pryazovskyi Ekonomichnyi Visnyk. 2018. Vol. 4 (09) 2018. P. 127–133.
3. Pylypenko O. Shcho vidbuvaietsia na rynku fintekh v Ukraini. What's on the fintech market in Ukraine. URL: <https://www.imena.ua/blog/fintech-in-ukraine/>.
4. Svitovi investytsii v fintech dosiahly 58 mlrd. Fintech world investment reaches \$ 58 billion. URL: <https://nachasi.com/2018/08/08/svitovi-investytsiyi-v-finteh-dosyagly-58-milyardiv-dolariv/>.
5. Semenoh A. Yu., Tsyrylyk S. V. Tendentsii rozvytku Fintech posluh na svitovomu ta vitchyznianomu rynkakh finansovykh posluh. Trends in the development of Fintech services in the global and domestic financial services markets. Biznes Inform. 2018. № 10. P. 327–334.
6. Fintekh v Ukraini: tendentsii, ohliad rynku ta katalog (proekt USAID “Transformatsiia finansovoho sektoru”). Fintech in Ukraine: Trends, Market Overview and Catalog (USAID Financial Sector Transformation Project). URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
7. Global Fintech Hub Report. URL: https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2018-ccaf-global-fintech-hub-report-eng.pdf.
8. Mishkin F. S., Serletis A. The economics of money, banking and financial markets. Toronto: Pearson Canada, 2011. 784 p.
9. Mohan V. Is Fintech disrupting the Banking Industry? URL: <https://opus4.kobv.de/opus4-hwr/frontdoor/index/index/docId/1988>.
10. The Pulse of Fintech 31 July 2019. Biannual global analysis of investment in Fintech. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/07/pulse-of-fintech-h1-2019.pdf>.